Οι Ελληνικές γιορτές και τα αγνά έθιμά μας (Φώτης Κόντογλου)

Categories : ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Date : 22 Δεκεμβρίου, 2010

Τα Χριστούγεννα, τα Φώτα, η Πρωτοχρονιά, κι άλλες γιορτές, για πολλούς ανθρώπους δεν είναι καθόλου γιορτές και χαρούμενες μέρες, αλλά μέρες που φέρνουνε θλίψη και δοκιμασία. Δοκιμάζονται οι ψυχές εκείνων που δεν είναι σε θέση να χαρούνε, σε καιρό που οι άλλοι χαίρουνται. Παρεκτός από τους ανθρώπους που είναι πικραμένοι από τις συμφορές της ζωής, τους χαροκαμένους, τους αρρώστους, οι περισσότερο, πικραμένοι, είναι εκείνοι που τους στενεύει η ανάγκη να γίνουνε τούτες τις χαρμόσυνες μέρες ζητιάνοι, διακονιαρέοι. Πολλοί απ’ αυτούς μπορεί να μη δίνουνε σημασία στη δική τους ευτυχία, μα γίνουνται ζητιάνοι για να δώσουνε τη χαρά στα παιδιά τους και στ’ άλλα πρόσωπα που κρέμουνται απ’ αυτούς. Οι τέτοιοι κρυφοκλαίνε από το παράπονό τους κι’ αυτοί είναι οι πιο μεγάλοι μάρτυρες, που καταπίνουνε την πίκρα τους μέρα νύχτα, σαν το πικροβότανο.

Ίσα-ίσα αυτές τις αγιασμένες μέρες που θα’πρεπε να σμίξουνε πιο κοντά οι άνθρωποι συναμεταξύ τους, «να περιπτυχθώσιν αλλήλους», ίσια ίσια αυτές τις μέρες αποξενώνουνται περισσότερο ο ένας από τον άλλον, χωρίζουνται σε δύο στρατόπεδα ολότελα ξένα τόνα στ’ άλλο, σχεδόν εχθρικά. Από τη μια μεριά είναι οι ευτυχισμένοι οι καλοπερασμένοι, οι καλότυχοι, κι από την άλλη μεριά είναι οι δυστυχισμένοι κι οι παραπεταμένοι. Αναμεσά τους «χάσμα μέγα εστήρικται» κατά τις γιορτές. Κανένα γεφύρι δεν ενώνει τις δυο ακροποταμιές, ενώ τις άλλες μέρες έρχουνται σε περισσότερη συνάφεια. Οι πλούσιοι κι όσοι έχουνε τον τρόπο τους κάνουνε, αλλοίμονο! το παν για να επιδείξουνε τα πλούτη και τα αγαθά τους στους λιμασμένους. Κι’ αυτό γίνεται στ’ όνομα του Χριστού, που γεννήθηκε πάμφτωχος μέσα στο παχνί! Για την γέννηση του φτωχού Χριστού δεν γιορτάζουνε οι φτωχοί σαν και Κείνον, μα γιορτάζουνε οι πλούσιοι, που παίρνουνε για αφορμή την πτώχεια του για να δείξουνε τα πλούτη τους. Μα άραγε, ανάμεσα σε δυστυχισμένους μπορεί να νοιώση κανένας ευτυχισμένον τον εαυτό του;

Μονάχα ένας αναίσθητος μπορεί να νοιώσει τέτοια ευτυχία. Όσο για κείνον που θέλει να επιδείξη στον πεινασμένον και στον στερημένον την ελεεινή του αυτή ευτυχία, αυτός είναι αληθινό κτήνος. Και μ’ όλα ταύτα, υπάρχουνε πολλοί τέτοιοι ανάμεσά μας, στα χρόνια μας, ένω ήτανε σπάνιοι στα παλαιότερα. Είναι κι’ αυτό ένα από τα ωραία που μας έφερε ο μέγας πολιτισμός από τα μεγάλα κέντρα!

Οι γιορτές οι δικές μας σταθήκανε πάντα θρησκευτικές, και γι’ αυτό είχανε κάποιον άλλο χαρακτήρα από τις γιορτές που γιορτάζουνε άλλα έθνη, προπάντων σήμερα, που χωρίς κάποιες αυτοσχεδιασμένες σκηνοθεσίες χωρίς καμμιά σημασία για το πνεύμα του ανθρώπου. Σ’ αυτές τις ψευτογιορτές ξαμολούνται όλα τα βάρβαρα και εγωιστικά πάθη του ανθρώπου, που κυττάζει μονάχα την ευχαρίστηση της σάρκας. Ενώ οι δικές μας γιορτές, επειδή, όπως είπα, έχουνε τη ρίζα τους στη θρησκεία, ήτανε σεμνές, πνευματικές, ώστε να μη σκανδαλίζουνε τους φτωχούς, όσο είναι μπορετό σε σαρκικούς ανθρώπους. Οι πλούσιοι κι οι νοικοκυραίοι αποφεύγανε να πληγώσουνε τους φτωχότερους, και νοιώθανε την ανάγκη να τους ζεστάνουνε και κείνους, στέλνοντας κρυφά στα σπίτια τους διάφορα δώρα, με τρόπο, ώστε να μη τους ταπεινώσουνε, κι έτσι η διαφορά να φαίνεται όσο μπορούσε λιγότερη.

Έτσι μορφωθήκανε τα έμορφα και αγνά έθιμά μας, με ψαλμωδίες που τις λένε ακόμα τα παιδιά στους δρόμους και στα σπίτια, με καμπάνες, με έμορφα αισθήματα, με σεμνές διασκεδάσεις, με εύχροστη συναναστροφή, που δένουνε μεταξύ τους τους ανθρώπους περισσότερο, παρά που τους χωρίζουνε. Μα ο υλισμός κι ο λύκος της αναισθησίας μολεύει σιγά σιγά αυτές τις καλές γιορτές μας, που πολύ έμορφα τις παρομοιάζανε οι αρχαίοι πρόγονοί μας με σταθμούς για να ξεκουραζόμαστε στον μονότονο δρόμο της ζωής μας, λέγοντας: «Βίος ανεόρταστος μακρά οδός απανδόκευτος», που θα πη, «Ζωή δίχως γιορτή, είναι σαν τον μακρύ τον δρόμο τον δρόμο που δεν έχει πανδοχείο να ξεκουραστής».

Κάποιοι μοντερνοποιημένοι κάνουνε τον βαρύ και τον θετικό, τον κύριο που δεν έχει αισθηματολογίες, και λένε πως αυτά είναι αναχρονισμοί κι αδιαφόρετα πράγματα. Αυτοί για μένα είναι ξερίχια ψυχικά, παγωμένες ερημιές, δίχως αγάπη, δίχως χαρά, μα δίχως πόνο. Γιατί χαρά και πόνος είναι δεμένα. Οι τέτοιες ψυχές είναι πάντα νεκρά βουνά του φεγγαριού. Ωστόσο, κάτι τέτοιοι «ορθολογιστές» και «θετικισταί», ξετρελλαίνονται για κάποιες ανόητες ξενόφερτες φέστες και για κάτι μοντέρνα γλέντια που ρεζιλεύουνε τον άνθρωπο, φτάνει που γίνονται κατά το κοσμοπολίτικο μοντέλο που βρίσκεται στα «μεγάλα κέντρα του εξωτερικού». Αυτοί δεν θέλουνε τίποτα από τα δικά μας, που τα λένε όλα «βλάχικα, φτωχικά, ανάξια για ανθρώπους που ξέρουνε τον κόσμο». Τίποτα ελληνικό δεν βρίσκει έλεος στα μάτια αυτών των κουφιοκέφαλων, ακατάδεχτων κι όπως πρέπει κυρίων, που χοτροπηδάνε, ωστόσο, σαν τρελλοί, με τα τσέρκια στο λαιμό, φτάνει που ήρθανε απ’ έξω, από κεί «που ξέρει ο κόσμος να απολαμβάνη τη ζωή»! Τι να πούμε κι εμείς οι άλλοι, τα βλαχάκια, τα φτωχαδάκια, που μας νανούριζε η μάνα μας με τα παραπονετικά τραγούδια της στην κούνια μας, και τώρα δακρύζουμε σαν ακούμε τα τροπάρια και τα κάλαντα, που μας ενώνουνε με τους αγαπημένους μας που περάσανε από τον τόπο μας πριν από μας;

Αδέρφια μου. Φυλάξτε τα ελληνικά συνήθεια μας, γιορτάστε όπως γιορτάζανε οι πατεράδες σας, και μη ξεγιελιώσατε με τα ξένα κι άνοστα πυροτεχνήματα. Οι δικές μας οι γιορτές αδελφώνουν τους ανθρώπους, τους ενώνει η αγάπη του Χριστού. Μην

κάνετε επιδείξεις.«Ευφρανθήτε εορτάζοντες». Ακούστε τι λένε τα παιδάκια που λένε τα κάλαντα: «Και βάλετε τα ρούχα σας, εύμορφα ενδυθήτε, στην εκκλησίαν τρέξετε, με προθυμίαν μπήτε, ν’ ακούσετε με προσοχήν όλην την υμνωδίαν, και με πολλήν ευλάβειαν την θείαν λειτουργίαν. Και πάλιν σαν γυρίσετε εις το αρχοντικόν σας, ευθύς τραπέζι στρώσετε, βάλτε το φαγητόν σας. Και τον σταυρόν σας κάνετε, γευθήτε, ευφρανθήτε. Δόστε και κανενός φτωχού «όστις να υστερήται». Αθάνατη ελληνική φυλή! Φτωχή μα αρχοντομαθημένη, βασανισμένη, μα χαρούμενη και καλόκαρδη περισσότερο από τους ευτυχισμένους της γης, που τους μαράζωσε η καλοπέραση.

Ναι, αδερφοί μου Έλληνες, χαίρετε μαζί με κείνους που χαίρουνται και κλαίτε μαζί με κείνους που κλαίνε, και σ’ αυτή μονάχα θα βρήτε ανακούφιση. Δίνετε στους άλλους απ’ ό,τι έχετε. Το παραπάνω απ’ ότι έχει κανένας ανάγκη, το κλέβει από τον άλλον. «Μακάριον το διδόναι μάλλον, ή λαμβάνειν».

Πολλοί από σας θά ’χουνε ίσως περισσότερο από μένα το δικαίωμα να μου πούνε αυτά που λέγω εγώ σε σας. Δεν είμαι «ο ποιήσας και διδάξας», αλλοίμονό μου! Μα για να μη σκανδαλισθή κανένας πως τα λόγια μου είναι ολότελα κούφια, στενεύομαι να πω πως προσπαθώ να μην είμαι ολότελα «ο δάσκαλος που δίδασκε και νόμο δεν εκράτει».

Δεκέμβριος 1958

(Φώτης Κόντογλου, "ΤΟ ΦΟΒΕΡΟΝ ΜΥΣΤΗΡΙΟΝ")

(Πηγή ηλ. κειμένου: "Ιερά Μητρόπολη Γλυφάδας")